

Primeri opisov kompetenc

Povzeto iz knjige: Zabukovec, V. in Podlesek, A. (2010). *Model supervizirane prakse psihologov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Primeri so nastali v okviru ESS projekta Projekt Vzpostavitev mentorske mreže in usposabljanje za supervizijsko prakso psihologov je bil sofinanciran od Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada in od Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Operacija se je izvajala v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov 2007–2013, razvojne prioritete 3: "Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja"; prednostne usmeritve 3.3. "Kakovost, konkurenčnost in odzivnost visokega šolstva".

- Samo za individualno uporabo. Prepovedano razmnoževati in distribuirati. -

Prvi primer izhaja s področja psihologije v socialnem varstvu, ki ga je pripravila skupina psihologov, ki deluje na tem področju.¹ Primer je splošne narave in se nanaša na psihološko svetovanje posamezniku, paru ali družini. Za vsako izmed teh treh možnosti je predvidena dejavnost psihologa, ki razvija primarne kompetence. [...]

Primer 1: Pregled in opis primarnih kompetenc na primeru delovanja na področju socialnega varstva

Delovna naloga: Psihološko svetovanje

A. Opredelitev ciljev

Analiza potreb

- Uvodni intervju z uporabnikom (posameznik, par, družina) – predstavitev psihosocialne stiske (kratka triaža, anamneza).
- Informacije o prejšnjih oz. trenutnih obravnavah v drugih institucijah.
- Definiranje potreb in želja uporabnika (posameznik, par, družina).
- Ali obstaja potreba oz. želja po vključitvi drugih družinskih članov?
- Po potrebi kontaktiranje z drugimi strokovnimi delavci oz. institucijami.

Postavljanje ciljev

- Posamezniki:
- izboljšanje psihičnega stanja (npr. tesnoba, depresija), doživljanja, samopodobe;
  - odprava motečega, nefunkcionalnega vedenja oz. simptomov (agresija, fobije ...);
  - učenje novih veščin za bolj učinkovito soočanje s težavnimi življenjskimi situacijami;
  - rešitev iz začaranega kroga kemične ali nekemične zasvojenosti;

¹ Skupina mentorjev s področja psihologije v socialnem varstvu: Brigita Žugman, Nataša Rus in Andreja Rihter.

- predelave različnih travm (po ločitvi, izgubi bližnje osebe, ob bolezni, po različnih zlorabah ...);
- uspešnejše funkcioniranje v izobraževalnem sistemu;
- vzpostavitev oz. razširitev socialne mreže;
- navezava stika s pomembnimi institucijami za uporabnika in pomoč pri učinkovitejšem komuniciranju z njimi;
- po potrebi vzpostavitev sodelovanja več institucij oz. različnih storitev;
- po potrebi vključitev drugih družinskih članov (starši, otrok, partner).

Pari:

- izboljšanje partnerskih odnosov;
- prekinitev nefunkcionalnih vedenj (nasilje, afere, zasvojenosti ...);
- po potrebi vzpostavitev sodelovanja več institucij oz. različnih storitev.

Družine:

- izboljšanje delovanja družine oz. družinskih odnosov: učinkovitejše starševstvo (hierarhija, moč, vloge, meje), boljše razumevanje otrokovih potreb in odzivanje nanje;
- pomoč pri odraščanju otrok oz. uspešnejšem izvajanju razvojnih nalog v različnih življenjskih obdobjih, npr. uspešnejše funkcioniranje otrok v izobraževalnem sistemu, iskanje zaposlitve, odhod od doma ...;
- učinkovitejše dogovarjanje med staršema po ločitvi glede vzgoje otrok in izvajanja stikov (uzaveščanje razlike med zaključenim partnerskim odnosom in nadaljevanjem starševskega odnosa);
- vzpostavitev oz. razširitev socialne mreže;
- po potrebi vzpostavitev sodelovanja več institucij oz. različnih storitev.

B. Ocenjevanje

Ocenjevanje posameznikov

- Ocenitev močnih in šibkih točk posameznikov oz. primanjkljajev (osebnostne značilnosti, intelektualne kapacitete, čustvena stabilnost, motivacija, socialni status, ekonomska situacija ...) prek pogovorov ter opazovanja doživljanja in vedenja.
- Psihološko ocenjevanje.
- Po potrebi izmenjava informacij z drugimi institucijami, ki so že vključene v obravnavo (sodelavci na CSD, šola, zdravstveni dom, NVO ...), npr. tim, telefonski pogovor, e-pošta.
- Ocena potrebe po vključitvi v druge organizacije (zdravstvo, policija, NVO ...) oz. storitve (terapija, samopomočne skupine, delavnice ...).

Ocenjevanje skupin

Pari:

- prek pogovora in opazovanja oceniti partnersko vedenjsko ter čustveno komunikacijo in dinamiko;
- po potrebi izmenjava informacij z drugimi institucijami, ki so že vključene v obravnavo (sodelavci na CSD, šola, zdravstveni dom, NVO ...), npr. tim, telefonski pogovor, e-pošta;
- ocenjevanje potrebe po vključitvi v druge organizacije (zdravstvo, policija, NVO ...) oz. storitve (terapija, samopomočne skupine, delavnice ...).

	<p>Družine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prek pogovorov in opazovanja oceniti vedenjsko ter čustveno dinamiko v komunikaciji in funkcioniranju družine (hierarhija, moč, vloge, meje) in starševske veščine (zaznavanje otrokovih potreb in ustrezno odzivanje nanje, verbalizacija doživljanja, regulacija čutenj ...); • po potrebi izmenjava informacij z drugimi institucijami, ki so že vključene v obravnavo (sodelavci na CSD, šola, zdravstveni dom, NVO ...), npr. tim, telefonski pogovor, e-pošta; • ocenjevanje potrebe in želje po vključitvi v druge organizacije (zdravstvo, policija, NVO ...) oz. storitve (terapija, samopomočne skupine, delavnice, šole za starše ...).
<i>Ocenjevanje organizacij</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Glede na potrebe ocenjevanje možnosti za sodelovanje z organizacijami, ki že obravnavajo uporabnika (CSD, šola, psihiater, ZD, sodišče, NVO ipd.). • Po potrebi in v soglasju z uporabnikom zbiranje informacij o funkcioniranju uporabnika v drugih organizacijah. • Po potrebi iskanje možnosti za sodelovanje oz. vključitev uporabnika v druge organizacije.
<i>Ocenjevanje razmer</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Prek pogovora z uporabnikom (posameznik, par, družina) ocenjevanje kritičnih ekonomskih razmer (nezaposlenost, slabo finančno stanje, slabe stanovanjske razmere, nezmožnost odplačevanja dolgov ...), ogroženosti zaradi težav v telesnem ali duševnem zdravju, zaradi zasvojenosti, nasilja ali zlorab v družinskem ali širšem okolju ... • Po potrebi sodelovanje z drugimi institucijami z namenom pridobitve informacij za ocenjevanje razmer.
C. Razvoj	
<i>Opredelitev storitev ali proizvodov in analiza zahtev</i>	Načrt za uporabo spremenjenih, prilagojenih, novih psiholoških svetovalnih intervenc.
<i>Oblikovanje storitve ali proizvoda</i>	<p>Oblikovanje npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ček-liste, • samoocenjevalne lestvice in tabele, • eksperiment v živo, • igra vlog, • dnevnik oz. beleženje aktivnosti in počutja, • predlogi za branje literature ...
<i>Preizkus storitve ali proizvoda</i>	Uporaba prilagojenih psiholoških svetovalnih intervenc.
<i>Evalvacija storitve ali proizvoda</i>	Sprotno ugotavljanje učinkov prilagojenih psiholoških svetovalnih intervenc.
D. Intervencija	
<i>Načrtovanje intervencije</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Enkratni informativni svetovalni razgovor in napotitev uporabnika drugam. • Individualno načrtovanje in dogovor (informirano soglasje) o vključitvi v svetovalni proces: število, pogostost, trajanje srečanj, cilji, vsebina (po potrebi cena storitev). • Po potrebi načrtovanje sodelovanja z drugimi organizacijami. • Po potrebi pomoč uporabniku (informiranje, kontaktiranje) pri vključevanju v druge organizacije (zdravstvo, policija, JSS, NVO

	ipd.) oz. storitve (npr. terapija, delavnice, samopomočne skupine).
<i>Intervencija (delovanje), pretežno usmerjena neposredno k osebam</i>	<p>Posamezniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učenje uzaveščanja in verbalizacije doživljanja; • prepoznavanje neustreznih oblik vedenja za zadovoljevanje potreb (konfrontacija, klarifikacija, interpretacija); • informiranje o razvojnih potrebah v različnih obdobjih, dinamiki medsebojnih odnosov, mejah, vlogah, razmejitvah med doživljanjem in vedenjem, razmejevanje lastne odgovornosti ...; • iskanje bolj ustreznih in konstruktivnih oblik vedenja, učenje novih veščin za zadovoljevanje potreb, bolj funkcionalni načini regulacije čutenj. <p>Pari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učenje uzaveščanja in verbalizacije doživljanja v partnerskem odnosu; • prepoznavanje neustreznih oblik vedenja za zadovoljevanje potreb; • informiranje o dinamiki partnerskih odnosov, npr. faze partnerskega odnos, o razlikah med spoloma, razmejitvah med doživljanjem in vedenjem, razmejevanje lastne odgovornosti ...; • učenje bolj ustreznih in konstruktivnih oblik vedenja, novih veščin za zadovoljevanje potreb, bolj funkcionalnih načinov regulacije čutenj. <p>Družine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzaveščanje in verbaliziranje doživljanja posameznih družinskih članov, predvsem otrok; • pomen razmejitve partnerske in starševske vloge (hierarhija, moč, vloge, meje); • prepoznavanje otrokovih neustreznih oblik vedenja za zadovoljevanje razvojnih potreb in starševskih neustreznih odzivov nanje; • informiranje o razvojnih potrebah v različnih obdobjih odraščanja, razmejitvah med doživljanjem in vedenjem, razmejevanje lastne odgovornosti ...; • učenje bolj ustreznih in konstruktivnih oblik vedenja, novih veščin za zadovoljevanje potreb, bolj funkcionalnih načinov regulacije čutenj.
<i>Intervencija (delovanje), pretežno usmerjena neposredno k razmeram</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoč pri načrtovanju bolj učinkovitega soočanja z različnimi težkimi razmerami, npr. pri iskanju zaposlitve, rešitvi stanovanjskega problema, vrnitvi dolgov, komuniciranju z organi pregona (policija, tožilstvo, sodišče) ... • Po potrebi pomoč stranki pri komuniciranju z drugimi institucijami. • Po potrebi komuniciranje z drugimi strokovnimi delavci oz. institucijami.
<i>Posredna intervencija (delovanje)</i>	<p>Posamezniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vključitev v delavnice (informativno-edukativne delavnice za depresivne ali anksiozne, trening asertivnosti, trening socialnih veščin, trening nenasilne komunikacije, učenje tehnik sproščanja); • vključitev v samopomočne skupine (za depresivne, žalujoče, Alanon – odrasli otroci alkoholikov, Altra ...); • vključitev v individualno ali skupinsko terapijo; • napotitev k psihiatru;

	<ul style="list-style-type: none"> • vključitev v izobraževalni sistem; • vključitev v športne aktivnosti; • vključitev v družabne aktivnosti; • branje knjig, obiskovanje predavanj. <p>Pari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vključitev v partnerske skupine oz. delavnice; • vključitev enega ali obeh partnerjev v delavnice za reševanje iz začaranih krogov zasvojenosti, nasilja, duševne bolezni (AA, Alanon, DNK, Altra ipd.); • vključitev v partnersko terapijo (ali enega partnerja v individualno terapijo); • napotitev enega ali obeh partnerjev k psihiatru; • branje knjig, obiskovanje predavanj. <p>Družine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vključitev staršev v šolo za starše; • vključitev staršev v partnerske skupine oz. delavnice; • vključitev staršev v partnersko terapijo; • vključitev staršev (pred ločitvijo ali po njej) v proces mediacije; • vključitev družine v družinsko terapijo; • vključitev otrok v dodatne aktivnosti (nadaljevanje šolanja, obšolske dejavnosti ...); • napotitev enega ali obeh staršev k psihiatru.
<i>Uporaba storitev ali proizvodov</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Rednost udeleževanja in trajanje vključenosti strank v svetovalni proces. • Preverjanje vključitve strank v dodatne storitve drugih organizacij in ugotavljanje rednosti udeleževanja teh storitev.
E. Evalvacija	
<i>Načrtovanje evalvacije</i>	<p>Merjenje ob začetku, med njim in ob zaključku svetovalnega procesa glede na individualni načrt dela:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbira, priprava, oblikovanje primernega vprašalnika, • pogovor z uporabnikom, • po potrebi evalvacija z drugimi strokovnimi delavci oz. institucijami.
<i>Merjenje pri evalvaciji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Pogovor z uporabnikom pred začetkom svetovalnega procesa. • Uporabnik izpolni vprašalnik ob vključitvi v svetovalni proces. • Sprotni evalvacijski pogovor z uporabnikom v času svetovalnega procesa. • Po potrebi lahko uporabnik evalvacijske vprašalnike izpolnjuje med samim svetovalnim procesom. • Evalvacijski pogovor z uporabnikom ob zaključku svetovalnega procesa. • Uporabnik izpolni evalvacijski vprašalnik ob zaključku svetovalnega procesa. • Po potrebi sprotna ali končna evalvacija z drugimi strokovnimi delavci: tim, pogovor, telefonsko informiranje, vprašalnik.
<i>Analiza evalvacije</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ovrednotenje storitve oz. analiza doseganja ciljev individualnega načrta dela z uporabnikom prek pogovorov z uporabnikom med svetovalnim procesom in ob njegovem zaključku. • Vrednotenje in analiza odgovorov uporabnikov na evalvacijskih

vprašalnikih.	
F. Komunikacija	
<i>Zagotavljanje povratnih informacij</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustno posredovanje povratnih informacij uporabnikom med svetovalnim procesom in ob njegovem zaključku. • Posredovanje predlogov ali navodil o nadaljnjih možnostih obravnave oz. nudenju pomoči v okviru drugih organizacij ali storitev.
<i>Pisanje poročil</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kratek zapisnik o zaključku svetovalnega procesa. • Po potrebi kratko pisno poročilo strokovnim delavcem oz. instituciji, ki je uporabnika napotila v svetovalni proces.

Naslednji primer je pripravila skupina mentorjev s področja psihologije dela in organizacije² in se nanaša na selekcijo kadrov. Primer selekcije kadrov je analiziran z vidika primarnih kompetenc.

---

² Skupina mentorjev psihologije dela in organizacije: Blanka Tacer, Ksenja Hauptman, Tanja Milovanovič, Branka Strniša in Tina Kumelj.

Primer 2: Pregled in opis primarnih kompetenc na primeru izvajanja prakse na področju psihologije v gospodarstvu (psihologija dela in organizacije)

Delovna naloga: Selekcija

A. Opredelitev ciljev

<i>Analiza potreb</i>	Pogovor z vodjem oz. naročnikom o značilnostih prostega delovnega mesta.
<i>Postavljanje ciljev</i>	Določitev časovnih rokov pri iskanju in oblikovanju ožjega nabora kandidatov.

B. Ocenjevanje

<i>Ocenjevanje posameznikov</i>	Individualno: igra vlog, vedenjski intervju, karierni intervju.
<i>Ocenjevanje skupin</i>	Izvajanje »teambuildingov«, psihometrično testiranje Belbin.
<i>Ocenjevanje organizacij</i>	/
<i>Ocenjevanje razmer</i>	Analiza sekundarnih virov.

C. Razvoj

<i>Opredelitev storitev ali proizvodov in analiza zahtev</i>	Izbor metod: testi, druge oblike selekcije (odločitev za prilagoditev nekega testa ali za povsem nov instrument), razvoj vprašalnika v skladu s cilji.
<i>Oblikovanje storitve ali proizvoda</i>	Prilagoditev igre vlog ali drugih metod ocenjevanja, razvoj vprašalnika.
<i>Preizkus storitve ali proizvoda</i>	Pilotska uporaba vprašalnika.
<i>Evalvacija storitve ali proizvoda</i>	Samoanaliza po izvedbi prve meritve, pogovor z naročnikom, ocenjevalna lestvica po storitvi, iskanje povratne informacije pri sodelavcih.

D. Intervencija

<i>Načrtovanje intervencije</i>	Postavitev urnikov, časovnega okvira posameznih nalog.
<i>Intervencija (delovanje), pretežno usmerjena neposredno k osebam</i>	Izvajanje meritev, opazovanja; izvedba razgovora o prenehanju delovnega razmerja; prestrukturiranja delovnih mest; coaching; individualno svetovanje; razvojni pogovor.
<i>Intervencija (delovanje), pretežno usmerjena neposredno k razmeram</i>	Izvajanje drugih oblik – igra vlog, nastopanje, "teambuilding".
<i>Posredna intervencija (delovanje)</i>	Prilagajanje hitrosti dela sposobnostim skupine, trening komunikacijskih veščin.
<i>Uporaba storitev ali proizvodov</i>	Ocenjevanje kompetenc ključnih kadrov po metodi 360°; sistemizacija delovnih mest pri prevzemih.

E. Evalvacija

<i>Načrtovanje evalvacije</i>	Oblikovanje izhodišč za evalvacijo za vse skupine; priprava vprašalnikov za vsako posamezno skupino: udeleženci, vodje, kadrovska služba, naročnik.
<i>Merjenje pri evalvaciji</i>	Merjenje po izvedeni selekciji.
<i>Analiza evalvacije</i>	Zbiranje podatkov in oblikovanje poročila; priprava predstavitve o evalvaciji s priporočili za prihodnje evalvacije.

F. Komunikacija

<i>Zagotavljanje povratnih informacij</i>	Povratna informacija posamezniku, kadrovskim strokovnjakom in vodjem o testiranju.
<i>Pisanje poročil</i>	Pisanje psihološkega poročila o primernosti kandidata za delovno mesto.

Naslednji primer je pripravila skupina psihologov na področju medicine dela, prometa in športa;³ vključuje delovno nalogo psihološkega pregleda za voznika avtobusa.

Primer 3: Pregled in opis primarnih kompetenc na primeru delovanja na področju medicine dela, prometa in športa	
<i>Delovna naloga: Psihološki pregled za voznika avtobusa</i>	
A. Opredelitev ciljev	
<i>Analiza potreb</i>	Potreba po ugotovitvi kompatibilnosti obremenitev s psihičnimi lastnostmi pregledanega.
<i>Postavitev ciljev</i>	Prepoznavna obremenitve delovnega mesta »voznik avtobusa«, diagnosticiranje psihičnih lastnosti pregledanega.
B. Ocenjevanje	
<i>Ocenjevanje posameznikov</i>	Usmerjen anamnestični intervju, študij razpoložljive dokumentacije, standardna psihodiagnostika.
<i>Ocenjevanje skupin</i>	Oblikovanje standardov in kriterijev psihološkega pregleda za voznika avtobusa.
<i>Ocenjevanje organizacij</i>	/
<i>Ocenjevanje razmer</i>	Proučitev populacije in pogojev vožnje.
C. Razvoj	
<i>Opredelitev storitev ali proizvodov in analiza zahtev</i>	/
<i>Oblikovanje storitve ali proizvoda</i>	/
<i>Preizkus storitve ali proizvoda</i>	/
<i>Evalvacija storitve ali proizvoda</i>	/
D. Intervencija	
<i>Načrtovanje intervencije</i>	Operativni načrt postopkov diagnostike.
<i>Intervencija, usmerjena neposredno k osebam</i>	Izvedba psihodiagnostičnih postopkov.
<i>Intervencija, usmerjena neposredno k razmeram</i>	Urediti ekološko situacijo, da bo delo potekalo optimalno po standardih.
<i>Posredna intervencija</i>	/
<i>Uporaba storitev ali proizvodov</i>	Po predpisih arhiviranje vsega zapisanega materiala, v primerni obliki posredovanje tega materiala vključenim v sprejemni postopek, primerno informiranje pregledanega o ugotovitvah.
E. Evalvacija	
<i>Načrtovanje evalvacije</i>	Evalvacija bo potekala ob koncu postopka.
<i>Merjenje pri evalvaciji</i>	Uporabljen bo vprašalnik za evalvacijo.
<i>Analiza evalvacije</i>	Ugotavljanje, ali je bil vprašalnik primeren za dani namen.
F. Komunikacija	
<i>Zagotavljanje povratnih informacij</i>	Povratna informacija pregledanemu.
<i>Pisanje poročil</i>	Zapis ocene zmožnosti za voznika avtobusa in oblikovanje izvida po psihološkem pregledu.

³ Skupina mentorjev na področju medicine dela, prometa in športa: Edvard Matvoz, Zvonka Routar Korošec, Irena Pirnat in Iris Keršič Vaingerl.

Zadnji primer v tem sklopu zajema reševanje problema nemirnega učenca na šoli, pri katerem gre za sum ADHD. Primer je pripravila skupina psihologov, zaposlena na področju izobraževanja⁴ (v vrtcih in šolah).

Primer 4: Pregled in opis primarnih kompetenc na primeru delovanja na področju psihologije v izobraževanju

Delovna naloga: učiteljica prosi za pomoč zaradi nemirnega učenca, sum na ADHD (angl. attention-deficit/hyperactivity disorder)

A. Opredelitev ciljev

Analiza potreb

- pogovor z učiteljico o problemu,
- zapis motečega vedenja (natančen opis: kdaj se moteče vedenje pojavlja, kako se kaže, morebitni sprožilci, kaj ga krepi ...),
- ugotovitev, kaj je bilo že narejeno za zmanjšanje neustreznega vedenja,
- ugotovitev, kaj učiteljica pričakuje od ŠSS,
- analiza dokumentov, že izpeljanih postopkov, morebitne diagnostike v drugih institucijah (VVO, ZD ...),
- opazovanje učenca v razredu, med odmorom, pri zunajšolskih dejavnostih,
- pogovor z učencem, kje sam zaznava problem,
- pogovor s starši – kje oni vidijo težave, kaj so pripravljeni storiti za odpravo teh težav, kakšen je njihov odnos do šole, sodelovanje s šolo, soglasje za obravnavo.

Postavitev ciljev

- postavitev realnih ciljev, povezanih z zmanjšanjem negativnega vpliva učenca na sošolce zaradi njegove nemirnosti, skupaj z učiteljem, učiteljem v oddelku podaljšanega bivanja,
- diagnosticiranje motnje, ali gre za razvajanega otroka ali otroka s sindromom ADHD (vključiti zunanje institucije, dopolnilna diagnostika),
- dogovor za načrt dela z otrokom – postavljanje vmesnih ciljev in končnega cilja z učiteljem (zmanjšanje motečega vedenja v razredu, zmanjšanje motečega vpliva na sošolce, pomoč otroku, da okrepi in usmeri svojo pozornost na dejavnost in je zmožen dokončati dejavnost),
- z otrokom sestava seznama vedenj, ki jih bomo poskušali spreminjati s tehniko žetoniranja,
- skupaj s starši postavitev ciljev za delo z otrokom doma (odstranitev motečih dejavnikov).

B. Ocenjevanje

Ocenjevanje posameznikov

- vedenjsko kognitivni intervju z začetno oceno delovanja otroka z ADHD,
- usmerjen anamnestični intervju s starši,
- ocena otrokovih kognitivnih sposobnosti – barvne SPM, WISC 3 za testiranje inteligentnosti, LTB, analiza otrokovih izdelkov, otrokove risbe ...,
- sistematično opazovanje v razredu – ček-lista za oceno ADHD pri otroku ...,
- vprašalnik o vzgojnem stilu za starše.

Ocenjevanje skupin

- izvedba sociograma v oddelku (položaj otroka med vrstniki),
- izvedba socialnih iger v oddelku (opazovanje socialne interakcije,

⁴ Skupina mentorjev za področje izobraževanja: Julija Pelc, Božena Stritih, Katarina Barborič, Nataša Fabjančič, Mira Marinšek in Majda Jus Ašič.

	<ul style="list-style-type: none"> pozitivnih in negativnih navezav), vprašalnik razredne klime.
<i>Ocenjevanje organizacij</i>	<ul style="list-style-type: none"> v tem primeru verjetno ni treba, je pa na splošno dobro večkrat preveriti, kakšna so znanja učiteljev o metodah dela z učenci s sindromom ADHD, prilagoditve metod dela, prostora, motečih elementov ..., pa tudi frustracijske tolerance do »nemirnih« otrok, nujno poznavanje splošne klime na šoli, katera vedenja se ocenjuje kot primerna, katera se sankcionira, katera nagrajuje.
<i>Ocenjevanje razmer</i>	<ul style="list-style-type: none"> ocena stališč do šole, sistematični razgovori s starši, učiteljico, zunanjimi inštitucijami (s soglasjem staršev) za uskladitev načrta dela in preventivnih ali terapevtskih dejavnosti z učencem.
C. Razvoj	
<i>Opredelitev storitev ali proizvodov in analiza zahtev</i>	<ul style="list-style-type: none"> tehnike ocenjevanja (za učitelje, starše, šolsko svetovalno službo), didaktični pripomočki in metode, delavnice.
<i>Oblikovanje storitve ali proizvoda</i>	<ul style="list-style-type: none"> nastavitev osebne mape za učenca po pridobitvi soglasja staršev za obravnavo oz. delo z učencem v okviru ur individualne ali skupinske oblike pomoči, oblikovanje shem za žetoniranje za zmanjšanje neželenega vedenja (modifikacija neželenega vedenja), oblikovanje check liste za učitelja, ki bo ocenjeval vedenjsko sliko učenca z ADHD, oblikovanje delavnic za izboljšanje skupinske dinamike v razredu, izbor didaktičnega materiala za delo z otrokom (motivacija, trening koncentracije).
<i>Preizkus storitve ali proizvoda</i>	<ul style="list-style-type: none"> uporaba zgoraj naštetih inštrumentov: opazovalnih lestvic, vprašalnikov, izvajanje določenih aktivnosti po programu dela z otrokom z ADHD.
<i>Evalvacija storitve ali proizvoda</i>	<ul style="list-style-type: none"> analiza vedenja – primerjava z začetnim stanjem (kvalitativna analiza), ponovna uporaba vprašalnika za starše, učitelja, ček-listo vedenj (primerjava), ponovno opazovanje socialne interakcije v razredu, primerjava s stanjem pred izvajanjem aktivnosti z učencem.
D. Intervencija	
<i>Načrtovanje intervencije</i>	<ul style="list-style-type: none"> izdelava funkcionalne analize vedenja in načrta ustrezne pomoči, načrt priprave individualiziranega programa (IP), ki vključuje vse izvajalce, dejavnosti, termine, postopke dela in evalvacijo programa, priprava IP-treninga samokontrole pri otroku s simptomatiko motnje ADHD, načrt vodenja staršev pri spreminjanju vzgojnega stila doma, povečevanje tolerance oz. zmanjševanje odzivnosti skupine, načrtovanje izvajanja izbranih postopkov, testov, preizkušenj, opazovanj v oddelku, načrtovanje sodelovanja z zunanjimi inštitucijami, ki spremljajo učenca: diagnostika, priporočila za medikamentozno terapijo.
<i>Intervencija, usmerjena neposredno k osebam</i>	<ul style="list-style-type: none"> neposredno delo z učencem: ocena motnje (preizkusi, lestvice, test sposobnosti), trening pozornosti, trening bralnih veščin s podaljševanjem časa (zviševanje frustracijske

	<ul style="list-style-type: none"> tolerance), • uporaba tehnik sproščanja, • uporaba tehnik za razvijanje uporabe leve in desne možganske hemisfere, • uporaba tehnike žetoniranja – nagrajevanje zelenega vedenja (motiviranje za spremembo zelenega vedenja), • če se vedenje kljub aktivnostim ne izboljša, predlog staršem za oddajo vloge za pridobitev ur dodatne strokovne pomoči.
<i>Intervencija, usmerjena neposredno k razmeram</i>	<ul style="list-style-type: none"> • trening socialnih spretnosti v oddelku, • dogovori v oddelku o ravnanju drugih učencev ob motečem vedenju učenca (opozorilo, umik, preusmerjanje vedenja, dodatna zaposlitev), • vključitev dodatnega strokovnega delavca pri zunajšolskih dejavnostih, • izvajanje posebnih razrednih ur na temo sodelovanja v oddelku, • spremljanje otrokovega vedenja z opazovalno lestvico – check listo, • vključevanje staršev v oblike VIZ dela z otrokom, • oddaja vloge za dodatno strokovno pomoč, • zmanjšanje števila otrok v oddelku.
<i>Posredna intervencija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • izobraževanje učiteljev o oblikah pogojevanja zelenega vedenja, • izobraževanje učiteljev o značilnostih ADHD in načinih dela z učenci z ADHD, • izobraževanje učiteljev o tehnikah sproščanja za učence, • svetovanje staršem o prehrani učenca, načinih dela za povečanje zbranosti in vztrajnosti, načinih nagrajevanja, • izvajanje tematskih roditeljskih sestankov za senzibilizacijo staršev o razvojnih potrebah otrok, • sklic timskega sestanka z vsemi inštitucijami, ki spremljajo učenca.
<i>Uporaba storitev ali proizvodov</i>	<ul style="list-style-type: none"> • izbor primernih standardiziranih psiholoških inštrumentov za oceno otroka in njegove motnje, • vrednotenje in interpretiranje rezultatov v skladu s standardi, • izvedba delavnic za izboljšanje klime v oddelku (izvaja učitelj po navodilih psihologa), • uporaba opomnika za otroka, ki nenehno priteguje pozornost z neumestnimi vprašanji.
E. Evalvacija	
<i>Načrtovanje evalvacije</i>	<ul style="list-style-type: none"> • načrt evalvacije – določanje ciljev, spremembe vedenja v zeleni smeri, natančno definiranje, kaj želimo doseči: katera vedenja želimo spreminjati, kolikšna je stopnja še sprejemljivih vedenj (število motečih vedenj v učni uri, dnevu, tednu).
<i>Merjenje pri evalvaciji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • izbor in uporaba tehnik merjenja – priprava evalvacijskega vprašalnika, ček-liste, testov.
<i>Analiza evalvacije</i>	<ul style="list-style-type: none"> • analiza primernosti uporabljenih pripomočkov in tehnik

F. Komunikacija	
<i>Zagotavljanje povratnih informacij</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ustna povratna informacija o delu z otrokom razredniku, staršem na govornih urah, roditeljskem sestanku, posebnih govornih urah, • pisno poročilo razredniku, zunanji inštituciji (na zahtevo), • priprava strokovnega gradiva za vodenje osebne mape otroka.
<i>Pisanje poročil</i>	<ul style="list-style-type: none"> • zapis poročila, izvida, mnenja za zunanje inštitucije, zapisniki timov, strokovnih skupin, razgovorov s starši, učiteljem, • strokovno poročilo o otroku, če se odločimo za postopek usmerjanja v oddelek s prilagojenim programom, • izdelava letnega delovnega načrta dela z otrokom v okviru ur individualne skupinske oblike pomoči, • vodenje realizacije ur v dnevniku individualne skupinske oblike pomoči.